

risk analysis model; the use of innovative forms and methods of mastering the skills of analytical and creative activity in making managerial decisions on the organization of the state border protection. The ability of border guard officers to work with information, the ability to perceive and analyze new information, to freely orientate in the information environment is a prerequisite for effective management decisions, and for the choice of optimal strategy for professional activities. When carrying out tasks on the state border protection, the decision of the border guard officer as a chief should take into account all the phenomena and aspects of the activities of the border guard unit, be based on the correct assessment of the situation, knowledge of forces, means and methods of achieving the goal. In order to make the appropriate decision and plan operational and service activities the border guard officer, as the head of the state border guard body, should be able to analyze the situation on a certain sector of the state border, and determine the threats to national security. The analysis of the problem of forming the professional readiness of future border guard officers to apply risk analysis methods confirmed the need for a pedagogical experiment, taking into account the importance of raising the level of this professionally important property for future border guard officers.

Key words: pedagogical conditions, border guard officer, risk, risk analysis, risk analysis methods, special seminar, border protection.

Стаття надійшла до редколегії 06.05.2018

УДК 378.937

Марія РАКОВСЬКА

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри іноземних мов

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,

м. Миколаїв, Україна

e-mail: maria.rakovskaya@gmail.com

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АКсіОЛОГіЧНОГО ПОТЕНціАЛУ МАЙБУТНіХ УЧИТЕЛіВ ІНОЗЕМНОї МОВИ В УНІВЕРСИТЕТАХ ПОЛЬЩІ

Стаття присвячена дослідженню актуальної проблеми формування й розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови у процесі функціонування польських університетів. Проаналізовано компонентну структуру аксіологічного потенціалу, що утворюють особистісний, когнітивний, регулятивний та операційно-діяльнісний блоки. Досліджено, що формування та розвиток аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови передбачає забезпечення психолого-педагогічних умов для засвоєння цінностей соціального й індивідуального контексту. Сформованість аксіологічного потенціалу безпосередньо впливає на характер професійної діяльності вчителя іноземної мови, зокрема на його вміння прилучати своїх вихованців до цінностей культури, цінностей соціального й індивідуального планів.

Ключові слова: освіта, цінності, аксіологічний потенціал, вчитель іноземної мови, ціннісні орієнтації.

Реалізація прагнення України щодо входження у європейський соціокультурний і політичний простір очевидно можлива лише за умови вирішення завдання трансформацій в українському суспільстві системи цінностей. Потужним каталізатором подібних ментальних змін безумовно є освіта. Серед ознак сформованості високого компетентнісного рівня безперечно потрібно назвати усвідомлення особою сенсу власної професійної діяльності, співвіднесення її з гуманістичним контекстом і загальнолюдськими цінностями. Як слушно зауважив польський дослідник ціннісної проблематики Казімеж Денек (Kazimierz Denek), поза

системою цінностей освіта не має сенсу [5, 21]. З огляду на це для сучасної освіти постає актуальним завдання посилення ціннісно-сислової спрямованості навчально-виховного процесу, тобто його ефективна аксіологізація. Останню може бути потрактовано як сукупність методів, мета використання яких – розвиток ціннісних властивостей особистості. Вимога аксіологічного наповнення нової української освітньої парадигми детермінована передусім актуальністю забезпечення у педагогічному процесі органічного поєднання навичок самостійного мислення в навчанні, а також ціннісної саморефлексії. Також, якщо, на

думку ряду дослідників, сучасна освіта підійшла до деякої крайньої межі у частині експлуатації раціональних можливостей людини (поширення комп'ютерних технологій ще більше посилює цю тенденцію), то її емоціонально-вольова сфера залишається малозадіяною, попри визнаний статус найважливішого резерву підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Означена ситуація спонукає до осмислення аксіологічного педагогічного досвіду центральноєвропейських країн – Польщі, Угорщини, Словаччини, Чехії тощо. Громади цих країн доволі швидко змогли адаптуватися у європейському середовищі, що, очевидно, пов'язане, по-перше, з їхньою традиційною близькістю до європейських цінностей та, по-друге, активним їх культивуванням в навчальній та виховній практиці. Особливо переконливе підтвердження означеної тези спостерігаємо на прикладі аксіологічних напрацювань польської філософії та педагогіки.

Починаючи з другої половини ХХ сторіччя ціннісна проблематика у зарубіжному гуманітарному знанні пов'язана з іменами таких усесвітньо відомих філософів, як: М. Гартман, Р. Інглхарт, К. Клакхон, Т. Парсонс, М. Рокич, У. Томас і Ф. Знанецький, М. Шелер. Спеціальну увагу феномену ціннісних орієнтацій особистості у своїх працях приділяли представники екзистенціальної психології А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Олпорт, В. Франкл. Аксіологічна проблематика була предметом наукових пошуків і представників національної філософської традиції, як-от: Є. Андрос, С. Кримський, В. Лях, В. Малахов, М. Мокляк, І. Надольний, М. Попович, С. Пролєєв, А. Ручка. У педагогічному дискурсі ціннісну проблематику осмислювали такі теоретики та практики, як: В. Андрущенко, І. Бех, Л. Губерський, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кремень, В. Луговий, С. Максименко, Л. Пелех, Ю. Пелех, Л. Хоружа. Аксіологічна проблематика та практичні проблеми ціннісної освіти знайшли своє відображення у значному обсязі праць польських авторів, як-от: Ч. Банах, В. Горішовські, К. Денек, П. Колодзинський, К. Котловські, В. Оконь, Р. Пахоцінській, А. Фолкірська А. Шолтисек, С.Штобрин, В.Чихонь. Згадані філософи-науковці так чи так залучають категорію «цінність» у якості загальнометодологічного орієнтиру в науково-дослідну практику щодо вирішення найрізноманітніших соціальних проблем [4, 30].

Український філософ Андрій Матвійчук вказує, що парадокс аксіологічної теорії полягає в тому, що, попри масштабні дослідження її засадничих понять «цінність» і «ціннісні орієнтації», питання змістовного визначення останніх і до сьогодні залишається актуальним та дискусійним

[3, 175–176]. Відтак, поза увагою залишається і питання вивчення специфіки формування феномену аксіологічного потенціалу майбутнього педагога.

Метою статті було обрано розгляд і дослідження актуальної проблеми формування й розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови у процесі функціонування польських університетів. Відповідно до мети, завданням статті є виявлення компонентної структури аксіологічного потенціалу, що утворюють особистісний, когнітивний, регулятивний та операційно-діяльнісний блоки.

Для формування повноцінного та ґрунтовного бачення проблеми формування й розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови у процесі функціонування польських університетів видається очевидною потреба встановлення й осмислення таких понять, як: «формування аксіологічного потенціалу» та «розвиток аксіологічного потенціалу». Формування та розвиток аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови передбачає забезпечення умов для засвоєння цінностей соціального й індивідуального контексту. Сформованість аксіологічного потенціалу безпосередньо впливає на характер професійної діяльності вчителя іноземної мови, зокрема на його вміння прилучати своїх вихованців до цінностей культури, цінностей соціального й індивідуального планів.

З огляду на класичні визначення категорій «формування» (процес, у якому чомусь надають стійкості, завершеності, певної форми) та «розвиток» (специфічний процес зміни, результат якого – виникнення якісно нового, поступальний процес сходження від нижчого до вищого) сформулюємо власне бачення змісту понять «формування аксіологічного потенціалу» та «розвиток аксіологічного потенціалу». Відтак, формування аксіологічного потенціалу потрактуємо як процес утворення інтегральної єдності цілей, цінностей та орієнтацій, соціально-психологічних установок особистості студента-майбутнього вчителя іноземних мов, що виступає аксіологічною та моральною основою його майбутніх учинків (зокрема у професійній сфері). Формування аксіологічного потенціалу, вочевидь, є первинним етапом (і завданням) професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови (що відбувається орієнтовно протягом першого року навчання у вищій школі). Натомість упродовж подальших років навчання видається об'єктивною потребою розвитку аксіологічного потенціалу, тобто забезпечення позитивних якісних його змін, досягнення максимально можливої довершеності, що,

напевно, пов'язано зі створенням необхідних педагогічних умов.

Загалом, зважаючи на наведені вище дефініції, вбачаємо логіку у трактуванні педагогічних умов формування та розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови як цілісного продуктивного педагогічного процесу, що визначається сукупністю об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей його здійснення на різних етапах навчання та детермінований зовнішніми й внутрішніми чинниками. Завданням створення педагогічних умов формування та розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови можна вважати освітню та навчально-виховну ситуацію, за якої студент, вивчаючи необхідний для професійного зростання матеріал, водночас входить у площину ціннісних міркувань, осмислення проблематики морально-етичного вибору, що передбачає засвоєння цінностей, формування власних ціннісних орієнтирів і наповнення особистісного аксіологічного потенціалу. З огляду на залежність змісту та характеру запланованих дидактичних цілей-результатів від чіткого розуміння завдань освітнього та навчально-виховного процесу, необхідно наголосити на безпосередньому королюванні таких завдань із компонентною структурою аксіологічного потенціалу. Розглянемо останню.

1. Особистісна компонента аксіологічного потенціалу охоплює: 1) сформованість ціннісно-сислової сфери особистості вчителя іноземних мов (системи ціннісних і смисложиттєвих орієнтацій), що має вияв у ієрархічній цілісності системи цінностей особистості; 2) мотиваційну спрямованість на розвиток культури міжособистісної комунікації; 3) визначення, розвиток і реалізацію життєвих потреб, потреб професійно-компетентного зростання; 4) самовдосконалення в умовах самоактуалізації та самореалізації.

2. Когнітивна компонента аксіологічного потенціалу передбачає: 1) наявність знань про природу цінностей і утворених ними ціннісних орієнтацій; про класифікації, ціннісно-сислові конструкти, ієрархію ціннісної структури; 2) наявність знань про роль ціннісного складника як основного мотиваційного чинника, що регламентує потребу у навчанні; 3) наявність знань про ціннісні блоки навчальних дисциплін, що формують ціннісний потенціал учителя іноземної мови; 4) наявність знань про методи та засоби діагностування ціннісно-сислової сфери особистості й динаміки її розвитку; 5) знання про роль ціннісного складника у процесі соціалізації особистості та соціальних зрушень суспільства.

3. Регулятивна компонента аксіологічного потенціалу представлена такими складниками: 1) толерантність як мистецтво приймати цінності колег та учнів у ході спілкування з ними; 2) емоційна рівновага як здатність опановувати себе, виявом чого слугує підконтрольність власних емоцій і здатність до контролю та керування емоційними станами інших людей; 3) здатність до автономного прийняття рішень; 4) здатність до емпатії; 5) здатність до самооцінки та самосхвалення власної діяльності; 6) здатність до організації групової роботи; 7) здатність до креативності та винахідливості; 8) здатність до роботи в колективі шляхом налагодження діалогу; 9) здатність до вибачення та прощення інших; 10) емоційно-ціннісне ставлення до успіху інших.

4. Операційно-діяльнісна компонента аксіологічного потенціалу охоплює: 1) сформованість умінь, що набуті вчителем у процесі інтеріоризації цінностей дидактичного, інформаційно-комунікативного, організаторського, дослідницького, перцептивного характеру.

Принагідно зауважимо, що у контексті завдань формування та розвитку аксіологічного потенціалу необхідним є, по-перше, утворення інтегральної єдності цілей, цінностей та орієнтації, соціально-психологічних установок особистості (етап формування аксіологічного потенціалу), а, по-друге, забезпечення позитивних якісних його змін, досягнення максимально можливої довершеності вказаного феномену (етап розвитку аксіологічного потенціалу у межах вищої школи). На кожному із названих етапів ідеться про забезпечення певних педагогічних умов надання реальних обрисів аксіологічному потенціалу шляхом активізації його компонентної структури (особистісної, когнітивної, регулятивної та операційно-діяльнісної компонент). Оскільки навчальні плани підготовки майбутніх учителів іноземної мови у польських університетах подібні, скористаємося одним із них – Інституту неології Бялистоцького університету – та проаналізуємо специфіку забезпечення передумов ефективного вирішення означених завдань у площині професійної підготовки.

До дисциплін професійної підготовки, що сприяють формуванню та розвитку особистісної компоненти аксіологічного потенціалу, можемо зарахувати «Практичне вивчення англійської мови/Praktyczna Nauka Języka Angielskiego». Навчальна програма цієї дисципліни після завершення курсу передбачає, серед іншого, знання мови на рівні, необхідному для формулювання своїх думок, тлумачень і коментарів за змістом прочитаного. Очевидно, набуття згаданих навичок сприяє

становленню та розвитку потреб професійно-компетентнісного зростання, а також стимулює потребу самовдосконалення в умовах самоактуалізації та самореалізації, що зрештою зумовлює сформованість і рівень довершеності особистісної компоненти аксіологічного потенціалу [табл. 1.1].

Предмети, що сприяють формуванню та розвитку когнітивної компоненти аксіологічного потенціалу очевидно передусім належать до гуманітарного циклу. Наявність у вчителів чітких уявлень про сутність і структуру аксіологічного знання (фактично – про аксіологічну компетентність) безперечно є важливою педагогічною умовою ефективного формування та розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови. Водночас, як наголошено вище, засвоєння цінностей соціального й індивідуального контексту укладачі відповідних навчальних програм забезпечують дисциплінами філологічної (професійної) та педагогічної підготовки [табл. 1.2].

Саме ця компонента має визначальний характер для рівня сформованості аксіологічного по-

тенціалу, оскільки її підґрунтям слугують знання про природу цінностей і утворених ними ціннісних орієнтацій; про класифікації, ціннісно-сміслові конструкти, ієрархію ціннісної структури. Виняткове індивідуальне та соціальне значення сукупності відповідних аксіологічних знань зумовлене тим, що «ціннісні універсалії постають із життєвої необхідності та призначені для підтримки стійкого біологічного відтворення людських популяцій, здійснення консолідації суспільств у ситуації надзвичайного лиха, а також забезпечення трансляції суспільного досвіду від покоління до покоління» [2, 32]. Прикметно, що розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови безперечно сприяє застосування аксіологічних знань, звернення до ціннісних орієнтацій як основи вибору певної моделі поведінки.

Процес формування та розвитку регулятивної компоненти аксіологічного потенціалу охоплений сферою належного. Йдеться про нормативність соціокультурної практики, вираженої у бездоганності людських дій, що дають можливість

Таблиця 1.1 – Предмети, що сприяють формуванню та розвитку особистісної компоненти аксіологічного потенціалу

№ з/п	Елементи особистісної компоненти аксіологічного потенціалу	Предмети першого року навчання	Предмети другого року навчання	Предмети третього року навчання
1	Мотиваційна спрямованість на розвиток культури міжособистісної комунікації	Вступ до загального мовознавства/Wstęp do językoznawstwa ogólnego; Вступ до літературознавства/ Wstęp do literaturoznawstwa; Історія Великої Британії/ Historia Wielkiej Brytanii	Історія англійської мови/ Historia języka angielskiego; Історія англійської літератури/ Historia literatury angielskiej; Історія США/ Historia USA; Знання про Велику Британію/ Wiedza o Wielkiej Brytanii; Знання про США/Wiedza o USA; Міжкультурна освіта/ Kształcenie interkulturowe	Історія американської літератури/ Historia literatury amerykańskiej; Історія Великої Британії/ Historia Wielkiej Brytanii; Історія США/ Historia USA; Знання про Велику Британію/Wiedza o Wielkiej Brytanii; Знання про США/Wiedza o USA
2	Визначення, розвиток і реалізація життєвих потреб, потреб професійно-компетентнісного зростання	Практичне вивчення англійської мови/Praktyczna Nauka Języka Angielskiego	Практичне вивчення англійської мови/Praktyczna Nauka Języka Angielskiego	Практичне вивчення англійської мови/Praktyczna Nauka Języka Angielskiego; Вступ до перекладознавства/ Wstęp do translatorsyki
3	Самовдосконалення в умовах самоактуалізації та самореалізації	Практичне вивчення англійської мови/Praktyczna Nauka Języka Angielskiego	Практичне вивчення англійської мови/Praktyczna Nauka Języka Angielskiego	Практичне вивчення англійської мови/Praktyczna Nauka Języka Angielskiego; Порівняльна польсько-англійська граматики/ Gramatyka kontrastywna polsko-angielska; Методики досліджень у мовознавстві/ Metody badań językoznawczych

Джерело: систематизовано та укладено автором за матеріалами Інституту неолінгвістики Бялистоцького університету [6].

Таблиця 1.2 – Предмети, що сприяють формуванню та розвитку когнітивної компоненти аксіологічного потенціалу

№ з/п	Елементи когнітивної компоненти аксіологічного потенціалу	Предмети першого року навчання	Предмети другого року навчання	Предмети третього року навчання
1	Наявність знань про природу цінностей і утворених ними ціннісних орієнтацій; про класифікації, ціннісно-сміслові конструкції, ієрархію ціннісної структури	Вступ до культурології/ Wstęp do kulturoznawstwa;	Міжкультурна освіта/ Kształcenie interkulturowe;	Історія філософії/ Historia filozofii;
2	Наявність знань про роль ціннісного складника як основного мотиваційного чинника, що регламентує потребу у навчанні	Вступ до загального мовознавства/ Wstęp do językoznawstwa ogólnego	Історія англійської мови/ Historia języka angielskiego;	Останні тенденції в лінгвістиці/ Najnowsze prądy w językoznawstwie
3	Наявність знань про ціннісні блоки навчальних дисциплін, що формують ціннісний потенціал учителя іноземної мови		Історія англійської літератури/ Historia literatury angielskiej;	
4	Наявність знань про методи та засоби діагностування ціннісно-сміслові сфери особистості та динаміки її розвитку		Історія США/ Historia USA;	
5	Знання про роль ціннісного складника у процесі соціалізації особистості та соціальних зрушень суспільства		Знання про Велику Британію/ Wiedza o Wielkiej Brytanii;	
			Знання про США/ Wiedza o USA	

Джерело: систематизовано й укладено автором за матеріалами Інституту неолінгвістики Бялистоцького університету [6].

реалізувати задумане та водночас сприяють удосконаленню суспільства загалом і кожного його представника зокрема (належне ув'язується у баченні суб'єкта з тим, як варто діяти, щоб вирішити ті чи ті проблеми, досягти поставлених цілей та отримати необхідний і бажаний результат) [1, 65–66]. Зрозуміло, що у нашому контексті йдеться про нормативний аспект професійної практики вчителя іноземної мови, що визначається, зокрема цінностями та ціннісними орієнтаціями.

Операційно-діяльнісна компонента аксіологічного потенціалу, як було відзначено вище, корелює зі сформованістю вмінь, набутих учителем у процесі інтеріоризації цінностей дидактичного, інформаційно-комунікативного, організаторського, дослідницького, перцептивного характеру. Інтеріоризація цінностей відбувається саме під час практичного вирішення завдань і проблем морально-ціннісного характеру. В контексті такої ціннісної практики особистість реально засвоює певні цінності та формує ціннісні орієнтації як основу реагування на зовнішній світ, готовність до певного типу поведінки та діяльності. Останнє актуалізує необхідність створення у ході навчання ситуації об'єктивної потреби застосування аксіологічних знань, звернення до цінностей і ціннісних орієнтацій, що зрештою сприяє формуванню та розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови.

Опрацьований нами матеріал – навчальні плани підготовки майбутніх учителів іноземної мови у польських університетах (передусім Інституту англійської мови Варшавського університету, Інституту неолінгвістики Бялистоцького університету, Педагогічної вищої школи в Кросно, Познанського університету імені Адама Міцкевича) та навчальні програми введених до планів дисциплін – дає змогу констатувати, що організатори освіти майбутніх учителів іноземної мови в Польщі на практиці реалізують інтеріоризацію ціннісних знань, що увиразнює високий рівень польської аксіологічної освіти.

У ракурсі вивчення внутрішніх педагогічних умов формування та розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови у Польщі проаналізовано навчальні плани підготовки студентів відповідної спеціальності та навчальні програми дисциплін плану. На основі аналізу цих документів констатовано, що засвоєння цінностей соціального й індивідуального контексту, формування аксіологічного потенціалу укладачі відповідних навчальних програм забезпечують і дисциплінами соціо-гуманітарного циклу (або загальної підготовки), і дисциплінами філологічної (професійної) та педагогічної підготовки. Зміст дисциплін, методи й інноваційні засоби навчання уможливають створення ситуації об'єктивної потреби застосування студентами-

Таблиця 1.3 – Предмети, що сприяють формуванню та розвитку регулятивної компоненти аксіологічного потенціалу

н./п.	Елементи регулятивної компоненти аксіологічного потенціалу	Предмети першого року навчання	Предмети другого року навчання	Предмети третього року навчання
1	Толерантність	Вступ до культурології/Wstęp do kulturoznawstwa;	Міжкультурна освіта/ Kształcenie interkulturowe;	Історія філософії/ Historia filozofii;
2	Емоційна рівновага, здатності контролю та керування емоційними станами інших людей			
3	Здатність до автономного прийняття рішень	вступ до загального мовознавства/Wstęp do językoznawstwa ogólnego;	історія англійської мови/Historia języka angielskiego;	історія американської літератури/ Historia literatury amerykańskiej
4	Здатність до емпатії			
5	здатність до самооцінки та самоохвалення власної діяльності	вступ до літературознавства/ Wstęp do literaturoznawstwa;	історія англійської літератури/Historia literatury angielskiej;	
6	Здатність до організації групової роботи		історія США/ Historia USA;	
7	Здатність до креативності та винахідливості	історія Великої Британії/Historia Wielkiej Brytanii	знання про Велику Британію/Wiedza o Wielkiej Brytanii;	
8	Здатність до роботи в колективі шляхом налагодження діалогу			
9	Здатність до вибачення таі прощення інших			
10	Емоційно-ціннісне ставлення до успіху інших		знання про США/ Wiedza o USA	

Джерело: систематизовано та укладено автором за матеріалами Інституту неоліології Бялистоцького університету [6].

мовниками аксіологічних знань, звернення до цінностей і ціннісних орієнтацій, а також дають змогу моделювати ситуації, що визначають потребу використання цінностей і ціннісних орієнтацій, набутих у процесі попереднього навчання соціально-психологічних установок.

Отже, організатори освіти в Польщі ретельно та системно підходять до створення необхідних педагогічних умов формування та розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови, що підвищує ефективність аксіологічної компоненти мовної освіти.

Список використаних джерел

1. Агацци Э. Человек как предмет философского познания / Э. Агацци // О человеческом в человеке / под общей ред. И. Т. Фролова. – М. : Политиздат, 1991. – С. 59–79.
2. Лар'яновський І. С. Цінності та їх роль у соціокультурних трансформаціях і пізнанні / І. С. Лар'яновський // Інтелект. Особистість. Цивілізація. – 2010. – Вип. 8. – С. 29–38.
3. Матвійчук А. В. Екологічна деонтологія: філософсько-методологічне осмислення наукових перспектив: монографія / А. В. Матвійчук. – Рівне : О. Зень, 2014. – 400 с.
4. Пелех Ю. В. Ціннісно-смысловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога: монографія / Ю. В. Пелех; за ред. М. Б. Євтуха. – Рівне : Тетіс, 2009. – 400 с.
5. Denek K. Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej / Kazimierz Denek – Torun : Wydawnictwo Adam Marszalek, 2000. – 196 s.
6. Plan studiów pierwszego stopnia, specjalność: filologia angielska [Електронний ресурс] // Wydział: filologiczny – Białymstok, Uniwersytet W Białymstoku, 2015 – Режим доступу: http://neo.uwb.edu.pl/?page_id=16

References

1. Agatstsi E. (1991). *Chelovek kak predmet filosofskogo poznaniya* / E. Agatstsi // *O chelovecheskom v cheloveke / pod obshchey red. I. T. Frolova [Person as an object of philosophical study]*. Moscow : Politizdat. 59–79. [in Russian].
2. Larianovskyi I. S. (2010). *Tsinnosti ta yikh rol u sotsiokulturnykh transformatsiyakh i piznanni [Values and their role in socio-cultural transformations and cognition]* // *Intelligence. Personality. Civilization, 8, 29–38*. [in Ukrainian].
3. Matviichuk A.V. (2014). *Ekolohichna deontolohiia: filosofsko-metodolohichne osmyslennia naukovykh perspektiv [Ecological deontology: philosophical and methodological conception of scientific perspectives:]*: A.V Matviichuk. – Rivne: O. Zen [in Ukrainian].
4. Pelekh Yu. V. (2009). *Tsinnisno-smyslovyi kontsept profesinnoi pidhotovky maibutnoho pedahoha [Valuable and semantic concept of future teacher professional training]*. Yu. V. Pelekh, M. B. Yevtukh (Ed.), Rivne : Tetis [in Ukrainian].
5. Denek K. (2000). *Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej / Kazimierz Denek – Torun : Wydawnictwo Adam Marszalek, 196 s.*
6. *Plan studiów pierwszego stopnia, specjalność: filologia angielska* (2015) // Wydział: filologiczny – Białymstok, Uniwersytet W Białymstoku. Retrieved from: http://neo.uwb.edu.pl/?page_id=16

Раковская М. А. Компонентная структура формирования и развития аксиологического потенциала будущих учителей иностранного языка в университетах Польши

Статья посвящена исследованию актуальной проблемы формирования и развития аксиологического потенциала будущих учителей иностранного языка в процессе функционирования польских университетов. Проанализирована компонентная структура аксиологического потенциала, которую образуют личностный, когнитивный, регулятивный и операционно-деятельностный блоки. Установлено, что формирование и развитие аксиологического потенциала будущих учителей иностранного языка предусматривает наличие психолого-педагогических условий для усвоения ценностей социального и индивидуального контекста. Сформированность аксиологического потенциала непосредственно влияет на характер профессиональной деятельности учителя иностранного языка, в частности на его умение приобщать своих воспитанников к ценностям культуры, а также ценностям социального и индивидуального контекста.

Ключевые слова: обучение, ценности, аксиологический потенциал, ценностные ориентации, преподаватель иностранного языка.

Rakovska M. Component structure of the formation and development of the axiological potential of future teachers of a foreign language at universities in Poland

The article is devoted to the actual problem of the formation and development of future foreign language teachers' axiological potential in the process of Polish universities functioning. The component structure of the axiological potential, which is formed by personal, cognitive, regulatory and operational-activity blocks is analyzed. It is examined that the formation and development of future foreign language teachers' axiological potential directly influences the nature of foreign language teacher professional activity, in particular his ability to engage his students to the culture values and the values of social and individual plans.

Key words: education, values, axiological potential, value orientations, foreign language teacher

Стаття надійшла до редколегії 12.05.2018

УДК 37.013.42

Ольга РАСКАЗОВА

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна
e-mail: olgarasskazov69@gmail.com*

МОНІТОРИНГОВО-ДІАГНОСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОСТІ УЧНІВ У КЛАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК УМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті розглядається сучасний підхід до соціально-педагогічної діагностики, основу якого складає вивчення рівнів розвитку соціальності дітей та особливостей взаємодії учнів / учениць у класі, зокрема проведення якісної характеристики взаємин між ними та визначення соціальних ризиків для дітей, які виключені з нормальної соціальної взаємодії.

Ключові слова: соціально-педагогічна діагностика, соціальність особистості, соціальна ситуація розвитку, діти з особливими освітніми потребами.

Наразі ключовою реформою Міністерства освіти і науки є реалізація концепції нової української школи, що буде доступною для кожної особистості, у якій буде підтримуватися індивідуальність, створюватимуться умови для приємного навчання усіх без виключення учнів та учениць, орієнтованого не лише на формування знань, а й, у першу чергу, на розвиток самостійності та прищеплення вмінь застосовувати набуті знання у житті.

Наголосимо, що у такій школі ще більш необхідною стає соціально-педагогічна діагностика класного мікросередовища, що і є найбільш впливовим середовищем соціалізації дитини шкільного віку, та інші соціально-педагогічні моніторингові дослідження. В свою чергу, вдосконалення відповідного діагностичного інструментарію є необхідною умовою об'єктивної оцінки процесу і результату освітньої діяльності, отримання зворотного зв'язку від отримувачів освітніх послуг.